

Kommunal og distriktsdepartementet

Vår ref.: 2024/1349-4
Deres ref.:
Saksbehandler: Anne Haugberg
Dato: 08.11.2024

INNSPILL TIL STORINGSMELDING OM SAMISK SPRÅK, KULTUR OG SAMFUNNSLIV I 2025

Hvordan kan det kommunale tjenestetilbudet til den samiske befolkningen bli bedre?

Fra administrativt nivå i Guovdageainnu suohkan – Kautokeino kommune ønsker vi å gi innspill på følgende områder: kostnadsnøkler i inntektssystemet til kommunene, tilgang på kvalifisert personell, digitalisering og KI, folkehelse, kulturforskjeller, offentlige myndigheter, og samfunnssikkerhet og beredskap.

Kostnadsnøkler i inntektssystemet til kommunene

KS har fått utarbeidet en rapport i 2023 som viser at de samiske kommunene er underfinansiert som en følge av merkostnader ved å skulle tilby tjenester på to språk – samisk og norsk. Men KS var ikke i stand til å tallfeste underfinansieringen.

I 2009 utarbeidet Finnut Consult AS en rapport som tilsa at merutgiftene ved tospråklighet utgjorde ca. 20% av lønnskostnadene til Guovdageainnu suohkan – Kautokeino kommune. Dette tilsvarer ca. 48 millioner kroner i 2024.

Guovdageainnu suohkan – Kautokeino kommune har doble strukturer i store deler av sin kommunale drift - og det koster. Det norske inntektssystemet ivaretar ikke dette for de samiske kommunene. Det kommer et tospråklighetstilskudd via Sametinget, men det er langt ifra stort nok til å dekke de utgifter en tospråklig kommune har.

Vår kommune har avgitt et høringsvar til nytt inntektssystem hvor vi anbefalte blant annet innføring av et samisk basistilskudd, samt endre kostnadsnøkler som bedre ivaretar de reelle utgiftene ved å være tospråklig.

Det foreligger ingen god dokumentasjon på hvor mye det koster å være en tospråklig kommune, men det er ganske logisk at det koster mer å utføre mange kommunale tjenester på to språk.

Kostnader ved kartlegging av merkostnader for å være en tospråklig kommune anser vi for å være en stor og tidkrevende oppgave, en oppgave som ikke alene bør legges på de samiske kommunene.

Tilgang på kvalifisert personell

Alle kommuner i Norge har utfordringer med å rekruttere kompetanse til fagmiljøene sine. Vår kommune har i tillegg behov for ansatte med samisk språk- og kulturkompetanse. Denne kompetansen har vi, men vi opplever en stor konkurranse om denne arbeidskraften og vi klarer ikke lønsmessig å konkurrere med andre kommuner som ikke trenger flere enn en eller to med slik dobbel kompetanse, og kan tilby disse to hundre tusen mer i lønn enn vi kan til våre 300 ansatte.

Det er et faktum at det er generell mangel på samiske læremidler. Vårt undervisningspersonell bruker mye av sin tid til utvikling av samiske læremidler, tid som går på bekostning av undervisning. Dette slår feilaktig ut i statistikk, og kan skape et bilde av at ansatte i vår kommune er mindre effektiv enn i enspråklige kommuner. Dette er en kapasitetsutfordring som vi ikke har råd til.

I tillegg opplever vi at gevinsten av det utviklingsarbeidet som våre ansatte har brukt tid og ressurser på, kan tilfalle andre kommuner når de rekrutterer ansatte fra oss, hvilket i seg selv er bra, men det betyr at vi har hatt ekstra utgifter som vi ikke kompenseres for.

Et annet moment er at det er få utdanningsinstitusjoner som utdanner samisk personell generelt. Vår kommune trenger kvalifisert samisktalende personell i alle fagområder, noe som også innebærer at de skal kunne faguttrykk både på samisk og norsk. Dette er krevende, da mange yrker ikke har samiske fagtermer. Vi opplever derfor at våre samisktalende medarbeidere må bruke tid til å finne faguttrykk som de kan bruke i sin saksbehandling. Aktuelle instanser en tar kontakt med er Sámi allaskuvla, Sametinget, Sámi Oahpparađđi og lignede institusjoner.

Mangel på kvalifisert samisktalende personell i Norge gjør at mange virksomheter søker å rekruttere våre medarbeidere til seg, Guovdageainnu suohkan – Kautokeino kommune blir med andre ord en eksportør av nordsamisktalende personell.

Digitalisering og KI

Samiske kommuner, er på lik linje med alle andre kommuner i Norge, på lagt å digitalisere og ta i bruk KI innen 2025. I vår kommune hvor 95% av innbyggerne er samisktalende vil dette gi en ekstra utfordring, siden vi ser at den teknologiske utviklingen ikke fokuserer på samisk språk og kultur. Det vil derfor trenge en betydelig økt satsning fra staten for å få den samiske delen av teknologien på samme nivå som den norske.

Vi oppfordrer regjeringen til å øke satsningen på utviklingen av samisk KI.

Folkehelse

Guovdageainnu suohkan – Kautokeino kommune ser tegn som tyder på at den allmenne folkehelsen i vår kommune er dårligere enn i Norge generelt. Vi baserer dette bl.a. på at behovet for helse- og omsorgstjenester er langt større for våre 70-åring, enn i landet ellers.

Guovdageainnu suohkan – Kautokeino kommune er Norges største reindriftskommune – vi har ca. 400 årsverk i reindrifta, i tillegg til et betydelig antall personer som er tilknyttet reindrifta i perioder med høy aktivitet. Reindrifta er et fysisk tungt yrke, og en ser at mange helseutfordringer hos utøverne.

Fornorskningspolitikken blir av mange beskrevet som et historisk traume som kan ha bidratt til dårligere helse blant samer enn etisk norske innbyggere. Traumene går i arv og påvirker selv den oppvoksende generasjon i dag.

Vi ser derfor behov for å få mer forskningsbasert kunnskap på området. Dette er et hovedtiltak innenfor alle områder som er nevnt i dette høringsnotatet.

Kulturforskjeller

Det er forskjeller mellom samisk og norsk kultur og levemåte, noe som også påvirker kommunens kommunale tjenester. Vi må bruke tid og ressurser på å informere den samiske befolkningen om gjeldende lover og regler, mens dette er kjent kunnskap hos den gjennomsnittlige norske delen av befolkningen.

Som Norges største reindriftskommune må vi til en viss grad tilpasse drifta vår etter reindriftas behov, f.eks. i mai måned er store deler av befolkningen involvert i flytting av rein fra vinterbeite til sommerbeite. Det finnes flere eksempler. Et annet særtrekk er at våre innbyggere fortsatt er opptatt av å høste fra naturen, og at dette har for noen høyere prioritert enn ordinært betalt arbeid.

Det må være aksept for at de samiske forvaltningskommunene er noe annerledes enn de andre kommunene i Norge.

Bruk av krisesenter blant den samiske befolkningen er også kulturelt betinget. Det er kjent at det er del vold i nære relasjoner i det samiske miljøet, men dagens tilbud om «norsk» krisesenter vil få benytte seg av. Vi tror at dette har sammenheng med at de ikke føler seg trygg og/eller at tilbudet ikke er tilrettelagt med hensyn på deres identitet og kultur.

Offentlige myndigheter

Alle offentlige instanser i Norge har en stor jobb å gjøre i forhold til å tilgjengeliggjøre all informasjon på samisk. Spesielt vil vi trekke frem NAV som yter tjenester til alle grupper i Norge, men som ikke har noe materiell på samisk. For personer som ikke behersker norsk språk godt er det krevende å skulle forholde seg til regelverket. Videre gir det betydelig merarbeid for medarbeiderne ved samiske NAV-kontor som må oversette/tolke alle tjenester innenfor NAV-systemet.

Norge har tre offisielle språk, likevel foreligger ikke Norges Lover på alle de offisielle språkene. Derimot forventes at kommunen skal oversette lover til samisk ved behov – en oppgave som ingen kommuner har forutsetninger for å gjøre. Og skulle vi oversette en lov til samisk og det ble feil forståelse av lovteksten - hva er da konsekvensene av dette?

Selv ikke Lov om Sametinget og andre samiske rettsforhold (sameloven) foreligger på samisk.

Samfunnsikkerhet og beredskap

Guovdageainnu suohkan – Kautokeino kommune er i beredskapssammenheng en liten virksomhet, selv om vi er en «stor» arbeidsgiver i lokalsamfunnet, noe som kan gjøre det krevende å få løst alle oppgaver under en uønsket hendelse. Et annet moment her er vår geografiske plassering, som tilsier at det vil ta tid før vi eventuelt vil kunne få assistanse fra andre beredskapsaktører og kommuner. Avstander innad i kommunen kan i seg selv utgjøre en risiko ved uønskede hendelser. Behovet for øvelser antas å måtte øke i årene som kommer.

Guovdageainnu suohkan – Kautokeino kommune har behov for å etablere et lokalt beredskap for å sikre koordinering og tilgang til ressurser ved en større uønsket hendelse.

Generelle endringer i samfunnet får også følger for sikkerhets- og beredskapsarbeidet. Det blir færre og færre innbyggere som er selvforsynt, og dermed vil langt flere kunne trenge bistand fra storsamfunnet under uønskede hendelser enn tidligere. Nasjonale myndigheter har besluttet at alle innbyggere skal måtte greie seg selv i inntil sju dager under en uønsket hendelse, noe som også medfører at kommunen selv må ivareta pasienter/brukere i institusjon i like lang tid. Selv om Finland nå er blitt medlem av Nato, betyr ikke dette at vår rolle i totalforsvaret av Norge og Nato har blitt mindre ved hendelser i nordområdet.

Til slutt

I forbindelse med Stortingets behandling av Sannhets- og forsoningskomisjonens rapport håper Guovdageainnu suohkan – Kautokeino kommune at de tar hensyn til de forslag til tiltak som fremkommer der og dermed bidrar til å komme videre i arbeidet med å gi likeverdige tjenester til den samiske og norske befolkningen i Norge.

Med hilsen

Guovdageainnu suohkan – Kautokeino kommune

Karin M. Hætta
Suohkandirektevra

Anne Haugberg
Suohkandirektevrra bargoveaga
suohkanjodiheadji

Dette dokumentet er elektronisk godkjent og har derfor ingen håndskrevet signatur.